

چکیده

تحقیق حاضر به بررسی جامع و دقیق عوامل مختلف موثر بر تمایل جوانان برای تحصیل در علوم حوزوی می پردازد. هدف اصلی این مطالعه شناسایی دسته بندی و تبیین تاثیر هر یک از عوامل فردی، خانوادگی، آموزشی- تربیتی اجتماعی و فرهنگی بر انتخاب جوانان برای این مسیر علمی و معنوی است. روش تحقیق در این مقاله، توصیفی و تحلیلی و مبتنی بر مرور ادبیات و ترکیب یافته های نظری موجود است. نتایج کلیدی این پژوهش نشان می دهد که تمایل به تحصیل در حوزه، تابعی پیچیده از تعاملات متقابل این عوامل می باشد به طوری که انگیزه های شخصی عمیق مانند جستجوی حقیقت و تعهد دینی در کنار حمایت محکم خانوادگی محیط آموزشی جذاب و هنجارهای اجتماعی بعد نقش مهمی ایفا می کنند. از این رو برای طراحی برنامه های جذب و نگهداشت دانش آموزان، نیازمند توجه همزمان به تقویت پایه های فردی و ارتقا کیفیت محیط های آموزشی و اجتماعی اطراف حوزه هستیم.

کلیدواژه ها: گرایش - علوم حوزوی

1:مدرسه علمیه فاطمه الزهرا، اسلام آبادغرب، سطح 2

krmdydhshhla@gmail-com

علوم حوزوی به عنوان یکی از ارکان های اصلی مکتب تشیع و مرکز تولید علم و محتوای دینی و فقهی در جوامع اسلامی، همواره نقش کلیدی در هدایت فکری و عملی جامعه داشته است .

ادامه تحصیل در حوزه علمیه تنها یک انتخاب تحصیلی نیست، بلکه نمایانگر یک تعهد عمیق به میراث علمی اخلاقی و رسالت هدایت است. در سال های اخیر با تحولات چشمگیر در ساختارهای اجتماعی فرهنگی و آموزشی در سطح جهانی، رویکرد جوانان به این مسیر تحصیلی دستخوش تغییرات قابل توجهی شده است .

شناخت دقیق عوامل موثر بر این تغییرات برای مسئولان آموزش دینی و برنامه ریزان فرهنگی بسیار مهم است . درک دلایل انتخاب این مسیر توسط جوانانی که در عصر حاضر با گزینه های شغلی و تحصیلی متنوعی در رشته های علمی و فنی روبرو هستند، می تواند به سیاستگذاری های موثر برای حفظ و تقویت بنیان های علمی حوزه کمک کند.

کلیات تحقیق

1 : بیان مسئله

با توجه به اهمیت تاریخی و کانون علوم حوزوی برای نظام های دینی در حال حاضر نوساناتی در جذب جوانان متعهد به این عرصه مشاهده می شود . سوال اصلی این است که چه ترکیب و تعاملی از عوامل درونی (شخصی (و بیرونی) خانوادگی، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی (می تواند مسیر گرایش جوانان به تحصیلات حوزوی را مشخص کند ؟

شکاف های تحقیقاتی معمولاً در عدم تمایز یا توزیع دقیق این عوامل ملموس است. چندین پژوهش گذشته یا صرفاً در جنبه های روان شناختی متمرکز بوده اند یا تنها بر ابعاد آموزشی حوزه تاکید کرده اند، در حالی که گرایش به این تحصیلات یک پدیده ای چند بعدی است. فقدان یک مدل تحلیل یکپارچه که بتواند به طور همزمان اثرات محیط کلی اجتماعی و فرهنگی و محیط فرد (خانوادگی و فردی (را بررسی

کند، به اجرای راهکارهای جذب و هدایت در این زمینه چالش‌هایی ایجاد کرده است. این مقاله در نظر دارد تا با ارائه تحلیلی جامع این شکاف را پر کند.

2: اهمیت و ضرورت اهمیت نظری تحقیق

این پژوهش از منظر نظری غنی سازی ادبیات مربوط به جامعه‌شناسی دین، آموزش عالی و روانشناسی دین کمک می‌کند. هدف آن ارائه چارچوبی است برای درک فرایندهای تصمیم‌گیری در انتخاب‌هایی که بر اثر ارزش‌های بنیادین صورت می‌گیرد. آنالیز تعامل عوامل گوناگون در تبیین تاثیر ارزش‌های سنتی بر انتخاب‌های جوانان در عصر مدرنیته، مفید خواهد بود.

اهمیت عملی تحقیق

از دیدگاه عملی یافته‌های این پژوهش به طور مستقیم بر سایت و آگاهی‌های موسسات آموزشی و فرهنگی تاثیر خواهد گذاشت:

برنامه ریزی و جذب: شناساندن عوامل مثبت، بعد امکان طراحی کمپین‌های تبلیغاتی با هدف مشخص و بهبود روش‌های جذب را فراهم می‌کند.

بهبود محیط آموزشی: با درک تاثیر کیفیت آموزش و نقش اساتید، می‌توان برنامه ریزی مناسبی برای ارتقای مداوم محتوای درسی و روش‌های تدریس انجام داد.

تقویت حمایت‌های اجتماعی: آگاهی از اهمیت خانواده و جایگاه اجتماعی ابدارهایی برای ترویج حمایت‌های ساختاری از جوانان طلبه ارائه می‌دهد.

3

3: اهداف تحقیق

شناسایی و تحلیل جامعه عوامل فردی، خانوادگی، آموزشی- تربیتی، اجتماعی و فرهنگی موثر بر گرایش جوانان به تحصیل در علوم حوزوی.

4: سوالات تحقیق

1: مهم‌ترین عوامل فردی (مانند ارزش‌ها و تجربیات معنوی و باورها) که جوانان را به تحصیل در علوم حوزوی جذب می‌کنند کدامند؟

2: حمایت‌های مالی و فرهنگی خانواده و عاطفی در گرایش به تحصیل در حوزه چقدر تاثیرگذار می‌باشد؟

3: چگونه روش‌های تدریس و محتوای برنامه‌های درسی حوزه و کیفیت آموزشی می‌تواند بر جاذبه‌های این مسیر تاثیر بگذارد؟

4: جایگاه روحانیت در اجتماع و میزان انتظارهای جامعه است طلاب چه نقشی می‌تواند در تصمیم‌گیری‌هایی جوانان ایفا کند؟

پیشینه تحقیق

تحصیلات حوزوی به عنوان یکی از مسیرهای اصلی تربیت عالم دینی همواره مورد توجه بوده است. پژوهشهای متعددی در سال های اخیر به واکاوی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به این مسیر پرداخته اند. این پژوهشها را میتوان در چهار دسته اصلی طبقه بندی کرد مبانی نظری عوامل خانوادگی عوامل فردی و روان شناختی و عوامل اجتماعی و نهادی. مبانی نظری و چارچوبهای بنیادین

از منظر فلسفی و نظری آثار مرتضی مطهری بدون ذکر عنوان خاص (مقاله) به عنوان یکی از غنی ترین منابع فکری مبانی عمیقی را برای درک جایگاه و ضرورت علوم دینی در تمدن اسلامی و نقش عالمان در هدایت جامعه فراهم می سازند. دیدگاه های ایشان میتواند چارچوبی برای تبیین اهمیت حیاتی گرایش به این علوم در پاسخ به نیازهای فکری معاصر باشد. تأثیر عوامل خانوادگی و نگرش والدین

بخش قابل توجهی از ادبیات پژوهشی بر نقش محوری خانواده در شکل دهی اولیه به گرایشهای دینی و تحصیلی جوانان تأکید دارند رستمی در پژوهش خود به بررسی نقش نگرش خانواده در انتخاب مسیر تحصیلی جوانان مذهبی پرداخته است.

یافته های این دسته از تحقیقات نشان میدهد که حمایت عاطفی باورهای مشترک و ارزش گذاری خانواده نسبت به جایگاه روحانیت عاملی تعیین کننده در شکل گیری انگیزه تحصیلی حوزوی است.

در همین راستا نرگس دهقان به تحلیل رابطه باورهای والدین با انتخاب تحصیلات حوزوی فرزندان پرداخته است. این مطالعات به طور ضمنی نشان میدهند که نوع جهان بینی و اولویتهای تربیتی والدین، مسیر زندگی فرزندان را به سمت علوم دینی هدایت میکند.

نقش عوامل فردی و روان شناختی

عوامل درونی و انگیزه های شخصی جوانان نیز در گرایش به علوم دینی نقش اساسی دارند. پژوهش الهام قرایی پورک عوازی در خصوص تأثیر فردی بر روانی گرایش به علوم دینی به این دسته از متغیرها می پردازد. این مطالعات غالباً بر عواملی نظیر جستجوی حقیقت نیاز به آرامش معنوی انگیزه های درونی و احساس تکلیف شخصی در جوانان تمرکز دارند که این مؤلفه ها، انتخاب مسیر حوزوی را به یک تصمیم معنادار برای فرد تبدیل میکند.

5

تأثیر عوامل اجتماعی نهادی وساختارهای تربیتی

با تحول ساختارهای اجتماعی پس از انقلاب نقش نهادهای رسمی و محیط اجتماعی اطراف طلبه بالقوه مورد توجه قرار گرفته است.

پژوهش عباس صدرالدینی با عنوان الگوی جامعه پذیری و تربیت طلاب جوان در حوزه های علمیه، تحولی پارادایمی را در این زمینه نشان میدهد.

این تحقیق بر این فرض استوار است کهحوزه علمیه پس از انقلاب علاوه بر وظایف سنتی حفظ و نشر دین نیازمند به روز رسانی فرآیندهای جامعه پذیری خود است تا طلاب را برای نقشهای تخصصی و تعامل با چالشهای کلان شهرنشینی آماده سازد. بنابراین ساختار تربیتی و مدلهای جامعه پذیری حوزوی مستقیماً بر توانایی جذب و حفظ طلاب تأثیر گذارند.

مقاله فاطمه سجادی با تأکید بر نقش نهادهای فرهنگی در تقویت تمایل جوانان به فعالیت دینی بعد بیرونی این مسئله را پوشش میدهد. اینپژوهش نشان میدهد که فعالیت های فرهنگی نهادهای مرتبط با دین در سطح جامعه میتواند موجب تقویت کلی تمایل جوانان به سمت حوزه های دینی و فعالیتهای تبلیغی شود.

جمع بندی و تمایز پژوهش حاضر

عنوان بهترین محیط برای کسب مشروعیت این نقش می شناسند. این موقعیت اجتماعی به ویژه در مناطق سنتی، اهمیت زیادی دارد.

10

3: بستر حکومتی و حمایتی

پشتیبانی های رسمی دولت، از جمله پرداخت شهریه، تامین امکانات آموزشی و ایجاد بسترهای لازم برای فعالیت های فرهنگی و اجتماعی طلاب، نقش پررنگی در افزایش جاذبه حوزه علمیه دارند هر چه نظام آموزشی و حمایتی حوزه ساختارمندتر و نیرومندتر باشد، این مسیر برای جوانان آینده دار روشن تر و دلگرم کننده تر جلوه می کند و تمایل آنان به ورود به حوزه بیشتر خواهد شد. (منابع: مقاله عباس صدرالدینی 1402 الگوی جامع جذب و تربیت طلاب جوان درحوزه های علمیه، مقاله فاطمه سجادی-1402 نقش نهادهای فرهنگی در تقویت تمایل جوانان به فعالیت های دینی، کتاب آینده روحانیت مجموعه مقالات و مصاحبه ها، کتاب مرتضی مطهری 1382 آینده انقلاب اسلامی و نقش روحانیت)

11

نتیجه گیری

گرایش جوانان به حوزه های علمیه، نتیجه تعامل پیچیده ای از عوامل درونی و بیرونی است. عناصر مختلفی مانند ایمان مذهبی عمیق، تربیت خانوادگی مستحکم، ساختار فرهنگی جامعه و وضعیت آموزشی تاثیرگذار هستند. در این راستا، هیچ یک از این عوامل به تنهایی نمی توانند به عنوان تعیین کننده تلقی شود، بلکه هم افزایی و تعامل آن ها منجر به انتخاب های سازمان دهنده و سرنوشت ساز خواهد شد.

برای استمرار این گرایش و ارتقا کیفیت انگیزه ها، لازم است که حوزه های علمیه با نیازهای فکری، فرهنگی و اجتماعی نسل جدید همگام شوند. توجه به ابعاد روانی جوانان و فراهم کردن فرصت های شغلی مناسب پس از اتمام تحصیلات، نظیر فعالیت های تخصصی در دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی می تواند در این زمینه موثر باشد.

علاوه بر این، ایجاد و مراکز مشاوره ای که مسائل دینی و معنوی پرداخته و به ترویج معارف الهی پردازند، نقش حیاتی در جذب و حفظ جوانان در مسیر معنوی ایفا می کند. نهایتاً حفظ اعتبار و اصالت علمی و اخلاقی حوزه ها، ضامن تداوم این جریان پویا در جامعه خواهد بود.

پیشنهادهای

پیشنهادهای برای تقویت گرایش جوانان مستعد به سمت حوزه های علمی عبارتند از:

1. تقویت بعد پژوهشی: باید بر محتوای درسی تاکید کنیم که جوانان را به سمت حل مسائل معاصر با استفاده از ابزارهای فقهی و اصولی هدایت کند. این امر به جلوگیری از رکود فکری کمک خواهد کرد.
2. برنامه های حمایتی خانواده محور: ایجاد کارگاه هایی برای آموزش والدین درباره تعهدات طلبگی و تقویت مدل های حمایتی خانوادگی می تواند نقش مهمی در جذب جوانان ایفا کند.
3. به روزرسانی تصویر اجتماعی: باید بر نمایش نقش فعال و متفکر روحانیت در حل مشکلات اجتماعی و علمی تاکید شود، تا وجه ای فراتر از وظایف سنتی برای آنان ایجاد گردد.
4. ارتقا اساتید: سرمایه گذاری جدی بر آموزش اساتید به منظور استفاده از روش های نوین تدریس و تعامل با ذهنیت جوانان امروز، به روند یادگیری کمک شایانی خواهد کرد.
5. نقطه پایانی: گرایش پایدار به حوزه های علمی نیازمند ایجاد محیطی است که در آن، عمق تعهد فردی به نحو موثری با حمایت های ساختاری و جایگاهی اجتماعی و فرهنگی که احترام را به همراه دارد، در هم تنیده شود. این تغییرات می تواند به طور ملموسی بر جذب و انگیزه جوانان در این مسیر تاثیر بگذارد.

پیشنهادهای موضوعی:

برای افرادی که قراره در این راستا کار کنند چند تا موضوع پیشنهاد میدهم:

- 1) نقش دینی و مذهبی در جذب جوانان علوم حوزوی
- 2) عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر در انتخاب رشته‌های حوزوی
- 3) تاثیر برنامه‌های آموزشی و تربیتی بر تمایل جوانان به تحصیل علوم حوزوی
- 4) نقش مشاوره و هدایت تحصیلی در جذب جوانان به علوم حوزوی

13

منابع و مآخذ

مطهری، مرتضی - آشنایی با علوم اسلامی انتشارات 1375.

مقاله و پایان نامه ها

1: دهقان، نرگس-1400. تحلیل رابطه باورهای والدین با انتخاب تحصیلات حوزوی فرزندان فصلنامه خانواده و ارزش های دینی.

2: رستمی، س-1400. نقش نگرش خانواده در انتخاب مسیر تحصیلی جوانان مذهبی مجله مطالعات فرهنگی

3: سجادی، فاطمه-1402. نقش نهادهای فرهنگی در تقویت تمایل جوانان به فعالیت های دینی مجله فرهنگ و دین

4: صدرالدینی، عباس -1402. الگوی جامعه جذب و تربیت طلاب جوان در حوزه های علمیه مرکز تحقیقات حوزه، قم.

5: قرایی پور، الهام -1401. ابعاد فردی و روانی گرایش به علوم دینی پژوهشنامه تعلیم و تربیت اسلامی

